

Ammustel aegadel jagus paksu kukruga meestel maju ehitades ilumeelt

TIINA SARV
tiina.sarv@ajaleht.ee

Arhitekt Jaak Reinula on südames vanade maja-de mees.

Ta on osalenud Sangaste mõisa ja Tartu laulupeomuseumi restaureerimisprojekti koostamisel ning muinsuskaitseamet on teda taastamistööst mitu korda tunnustanud.

Reinula ise elab oma perega Viljandis Uueveski teel ja iseloomustab oma kodu huumoorika soojusega.

«Eesti talumees sai linakasvatusega jõukaks ja ehitas linna maja, ikka natuke saksikuma. Välisuks on suur ja kahe poolega. Ent selle taga on ainult üks uks ja pisike esik. Ju sai aru otsa: tahtis teha küll nii, nagu mõisas nähtud, aga ei teadnud, mis häärberi ukse taga on. Edasi lähebki nagu talumajas. Selles suhtes on hoone aeg, et toad on kolm meetrit kõrged, on õhku ja valgust. Ma ei tihka seal midagi suurt ette võtta, ei taha voodritki ära vahetada, kuigi soojapidavam võiks ju elamine olla.»

Tegime Jaak Reinulaga Viljandis väikese tiiru, et silmitseda põgusalt linna maju ja tänavaid. Edasi tuleb juba tema jutt.

Imarise 27 on maja, mida ma rõõmuga vaatan. See on ilusti korda tehtud, aga vana eestiaegne imidž on alles. Siin pole vist isegi laudist vahetatud. Parandatud on nõnda, et vana maja on jäänud oma olemuselt vanaks majaks. Kõige hullem ongi see, kui pannakse puitmajale lisasoojustus peale ja aknad jäävad sinna, kus nad on, nii et välissein kasvab välja ja aknad jäävad auku. See rikub mulje ära. Aga siin on kõik ilus.

Jalaka 15 maja on hästi ilusti korda tehtud, vana eestiaegne vürhv on alles. Katus on veel toonasest betoonkivist, see on suudetud säilitada. Megakihvt, et selline asi on olemas. See maja on nagu kompvek. Heimat-stiil, natuke magus, hästi inimesõbralik. Kiviaed on puitmaja juurde vahest natuke liiga võimas. Puitaed sobiks paremini, nagu otstes ongi.

Uku keskuse hoone tundus alguses väga võõras: järjekordne sändvitsist kokku keeratud kast, mida on roostes plekiga vääristatud. Ega ma ausalt öeldes ole senijani selle mõttekusest aru saanud. Minu meelest on pealinna suurarhitektid seekord natuke lati alt läbi jooksnud. Aga kui mõelda, kuhu maailm liikunud on, ja teada, et selliseid hooneid ei hakata enam kunagi ehitama kivist, sajaks aastaks ja enamaks, siis see ehk ei olegi nii hull.

Maramaa puistee ja Tallinna tänava ristmikul on hästi uhke villa tüüpi maja. Nüüd on selle kõrvale ehitatud korterelamu, mille ma kohe ümber lükaks. See maja selles kohas on nagu sadul sea seljas – kohutav. Kui ta oleks kuskil mujal, siis ma ei oskaks ta kohta midagi öelda, aga nii robustselt tulistada suvalist arhitektuuri vanasse keskkonda on lubamatut. Vanad majad on hästi komponeeritud, aga häda on selles, et omanikel pole sageli jõudu neid korda teha. Seegi villa on räämas ja plekk-katuse asemel on eterniit, aga ta on ikka ilus.

Maramaa puisteele on üldse ilusad majad, Eesti aja tüüp.

Olgu maja milline tahes, inimene saab oma kauba sealt kenasti kätte, funktsionaalselt asi toimib.

Võib-olla 25 aasta pärast on tema aeg ümber ja ta lükatakse maa pealt minema. Kaubanduskeskused sellisel kujul polegi väärtarhitektuurina mõeldud.

Kui vaadata vana kivipoolset osa, siis see on isegi päris aeg, aga jah, see roostes plekist tehtud sein...

Muksi majale ehk Villa Rosenbergile koostas kunagi muinsuskaitse eritingimused. Seal oli üsna rikkalik ja detailirohke kultuurikiht, mis tuli inventariseerida. Eriti uhked olid mõned ahjud. Arhitekt Kalle Kadalipp tegi hoonele väga hea renoveerimisprojekti ja ka ehitaja oli kõrgel tasemel. See on näide, et mõnel hoonel läheb ikka lõppkokkuvõttes hästi.

Sellelgi majal on omad lood. Üks neist räägib, et kunstnik Juhan Muksil oli seal ülevaalt katuse all ateljee, kus ta vaatas aknast välja ja maalis oma kuulsaid pilte Viljandi järeest.

Kantreküla on ajalooline tööstusmaa tehasetöölise asumiga. Aguliõhõn on siin täitsa olemas. Iseenesest on need elamud inimsõbralikud, nad ei ole kalgid. Elukeskkond on üsna nunnu oma tagahoovide ja kitsaste tänavatega.

Siinsetel remonditud puitmajadel näeb päris palju auku aetud aknaid, mis on tüüpiline imagoloogiline viga. Ega need plasketaknad kah ikka vanale puitmajale õiget nägu anna, aga soodsam hind teeb inimesed pragmaatiliseks.

Kui vana profiiliga laudis võetakse maha ja pannakse tänapäevane sile asemele, kaotab maja poole oma näost. Tal pole enam seda romantilist mängulisust ning tunne, et tahaks nagu nurgast hammustada, on kadunud.

Siin Nisu tänava nurgal on näha algupärast laudvoodrit: mõned laud on laiema, mõned kitsamad, kuidas parasjagu palk jooksis, mitte ühtlane tehase toodang. Mõnel fassaadil näeb siin ka Viljandile omast 1920. aastate profiillaudist. Seda tehti veel Vene ajalgi, eestiaegse malli järgi. Tehakse ka praegu ja see on tänuväärne järjepidevus.

Linakaupmees Velde-manni uhkes villas elab praegu kolm peret ja selle kordategemine käib neile üle joo. Kahjuks on maja ümbert õhk ära võetud – muud hooned ette ehitatud. Vanadelt Viljandi fotodelt võib selle hoone endist hiilgust näha. See on oma aja märk, et edukad ilumeelega ärimehed ehtasid maju ning neid pärandai isalt pojale ja edasi pojapojale. Praegusel kiirel ajal sageli enam nii ei mõelda.

Pärnu maantee 13 maja on üldiselt ilusti korda tehtud. Plastakende profiilide proportsioonid on küll paigast ära, aga parem need kui üldse mitte midagi.

Tihti peale on nii, et inimesed vahetavad vanad aknad välja ega mõtle sealjuures, millised need on. Aken on aken. Mõtlemata peaks aga umbes nii: aknad on maja silmad ja kui nendega on midagi viltu, hakkab maja meile koledata nagu tegema. No kes see tahab koledata näoga majas elada?

Mõnikord saab rikutud fassaadidest aimu, vaadates vanu fotosid. Üsna tihti võib mõttes mõnele majale öelda, et küll aeg ja inimesed on sulle näkku kõvad haavad vajutanud.

Würthi kaupluse olen ise projekteerinud. Sändvits nagu ikka – mingit imet siin ei leiu. Tuleb sellega leppida, et kauplusehooneid tehaksegi plekkpaneelidest. Et firma müüb tööriistu, mutreid, kruvisid ja muud sellist kraami, on osa aknaid nagu kruvipaad.

Maja seinad mõtlesin osaliselt kujundada sebravöödiliseks ja oli päris üllatav, et selline uitmõte omanikule meele järele oli. Nimelt selgus, et firma parima vastupidavusega profiitood kannavad Sebra märki, mis on eriti kõrge kvaliteedi tunnus. Mina seda ei teadnud, aga hoonele tekkis kohe oma lugu.

Gümnaasiumihoone on iseenesest huvitav, aga mina oleksin lahendanud selle põhimõtteliselt teisiti. Peasissepääs peaks olema vana koolihoone sissepääs. Praegu on tehtud nii, et on küll vana väarikas hoone oma peauksega, aga kooli saab ikka nurga tagant keldri

kaudu. Ilusa hoone esinduslikule fassaadile ei ole osatud rakendust leida.

Minu arust need kaks hoonet ei suhtle omavahel. Noorem on visanud end külili tiigi kaldale ega taha vanemast midagi teada. Mis teha, aja märk...

Hoolekandekeskuse hooned Näituse väljakul on iseenesest tänuväärne ehitised ja huvitava arhitektuuriga. Ma küll ei saa päris hästi aru ilma räästata majast meie kliimatingimustes, aga see selleks – võib-olla on asjas mingi iva ja arhitektuurne mõte.

Need ristküjulise plaanilahendusega majad on olemuselt torredad, proportsioonilt armsad ja inimsõbralikud, aga taas on asukoht täiesti vale. Kui vaatad Näituse väljakul piki Paala teed ühele ja teisele poole, siis näed, kuidas majad tänava ääres paiknevad ning fassaadidest moodustub hoonestuse ühtne joon. Äkki aga panakse siia vahele kaks vapalaneeringuga maja, millel ei ole hoo mataval kujul peafassaadi, ning joont ei teki. Täielik sigrimigi.

Näituse väljaku ulatuses oleks pidanud Paala tee äärde tek kima samuti fassaadidest tänavafont, mis oleks harmoneerinud väljakujuunenud miljööga, aga need hooned on praegu pigem ood arrogantsele arhitektuursele mõtlemisele.

Jakobsoni 15 maja on üks niinimetatud majakatest, mis püstitati eelmise iseseisvuse ajal ja mis pidi märkima, kui kõrge hoonestus linnas selles tänavaosas oleks pidanud olema. Sedasi hakati kunagi looma linna tulevikupilti.

Praegune Viljandi ei vaata pikemas perspektiivis ette. Kuigi meil on linna üldplaneering, jääb mulje, et käib üks suur hetkevajaduste ajel sahimine. Olen seda planeeringuid tehes sageli märganud: peaks vaatama vähemalt 10–15 aastat ette, aga meil käib ajaarvestus valimistest valimisteni, elame tänases päevas. Isegi paljukirjutud nõukogude ajal tehti planeeringuid pikemat perspektiivi silmas pidades.

Hea võrdleva näitena võiks tuua kunagi planeeritud Männimäe tee, mida ilmselt kunagi ei ehitata, kuid mille järele on akuutne vajadus ka tänapäeval. Valmis ehitatud Männimäe tee kaotaks nimelt pu delikaala Pärnu ja Riia maantee ristmikul. Seal on tõesti kitsas ja midagi ette võtta ei anna.